

Slađana S. PAROŠKI

· Szabadka Város Közigazgatási Hivatala, Társadalmi Tevékenységek Titkársága
· sladja.paroski@gmail.com

ADALÉKOK SINGER BERNÁT RABBI ÉLETRAJZÁHOZ

Additional information about rabbi Bernat Singer's biography

Prilozi za biografiju rabina Bernata Singera (Singer Bernát)

E tanulmány új megvilágításba helyezi Singer Bernátnak, Szabadka egyik legismertebb rabbijának életét és munkásságát. Neki köszönhetjük a lenyűgöző szépségű, új zsinagóga megnyitását is. A XX. század első két évtizedében Singer Bernát rabbi több olyan jelentős kulturális és társadalmi kezdeményezésben vett részt, amelyek meghatározták Szabadka társasági életét.

Kulcsszavak: rabbi, zsinagóga, Szabadka, vallási irányultság, társadalmi szerepvállalás

Ahhoz, hogy megértsük a szabadkai zsidóság történelmét, betekintést kell nyerünk a rabbijaik életébe és munkásságába. A rabbi szó (jiddis: A rebe) héber nyelven annyit jelent, *az én tanítóm* (KRIM 564), de úrként is fordítható (UNTERMAN). Ez eredetileg egy titulus volt a bölcs emberek körében, akik ennek köszönhetően dönthettek a zsidó törvényekről. Ezek az emberek a vallási közösségek vagy a zsinagógák vallási vezetői voltak. Idejük legnagyobb részét a szolgálat vezetésének, a prédikálásnak, valamint a tanításnak szentelték, mivel ők *tanítók*, akik minden olyan szerepkörnek eleget tesznek, amely a vallási előírásokban szerepel. Főleg olyan személyekből lehettek rabbik, akik rendkívül iskolázottak és nagy tudásúak voltak, emellett pedig hatalmas tiszteletnek örvendtek. Mindegyik zsidó hitközség köteles nyilvános és demokratikus úton megválasztani a rabbit, aki – ahogy a Talmudban olvashatjuk – „ül és tolmácsol”, a hívők pedig köré állnak vagy a lábánál tömörülnek (RAJ 7).

A XVIII. század végén, amikor az első zsidók Szabadkára költöztek, a rabbi feladatköreit Politzer Sámuel látta el, akiről sajnos nem sok adatot

találhatunk (IVÁNYI 347). Feltételezhetően a zsinagóga felépítéséig az ő házában folytak a vallási szertartások (JELIĆ 10). A XIX. században Léb Hirschmann volt a rabbi, aki hosszú ideig tartó szolgálata után 1860-ban halt meg (IVÁNYI 347). Őt Kuttna Mór rabbi követte, aki Zentáról érkezett, és szabadkai szolgálata előtt, 1852 és 1865 között, a Tisza-parti város rabbija volt (PEJIN 53).

A szabadkai zsidóság történetének egyik legjelentősebb eseménye a zsinagóga felépítése és 1902. évi ünnepélyes megnyitója volt. Az épület Jakab Dezső és Komor Marcell építészek terve alapján készült. Eredetileg a szegedi zsinagóga tervein dolgoztak (MAĐAR 29), ám a szabadkai zsidó hitközség tagjai megvásárolták azokat (MARTINOVIĆ-CVIJIN 34). Ekkor tűnt fel a fiatal Singer Bernát, aki az idősödő Kuttna rabbival együtt tartotta első prédikációját (KLEIN 44).

Singer Bernát 1868-ben született Sátoraljaújhelyen. 1887 és 1893 között Budapesten tanult rabbinak, hogy az új zsidó templom építési munkálatainak befejeztével, a legmegfelelőbb pillanatban, amikor Szabadka egy rendkívül jelentős szakrális épülettel gazdagodott, átvegye a szolgálatot, hogy a városnak olyan művelt és elszánt rabbija legyen, aki kitörölhetetlen nyomot hagy a szabadkai zsidóság történetében. A zsidó hitközség elnökének, Klein Adolfnak a jelentése szerint 1902 és 1905 között Singer rabbi 28 prédikációt tartott. Ezenkívül 1902 és 1906, valamint 1909 és 1916 között hittant tanított a gimnáziumban. Az *Egyenlőség*, a *Múlt és Jövő*, az *Autonómia*, a *Zsidó Szemle* és más lapok közölték a szövegeit. Singer Bernát 1912-ben Wachsmann Jenővel, Hartmann Józseffel és Barsy Lászlóval, valamint a református lelkésszel együtt felkereste a helyi szabadkőműveseket (HORVAT 64–66). Részt vett a Szabad Líceum munkájában, ahol több érdekes előadást is tartott (KÁICH 111). Az ő kezdeményezésére 1913-ban létrehozták a szabadkai zsidók Patronázs Egyesületét, és ehhez körülbelül 150 személy csatlakozott (JELIĆ 1994: 42).

Singer főrabbi 1916. június 21-én halt meg Szabadkán (JELIĆ 1994: 38). Sinkó Ervin irodalmár (szül. Spitzer Franjo) azt állította, hogy lelki vezetőjének dr. Singer Bernátot tekinti (JELIĆ 1982: 912). Halála után alapították meg a Singer Bernát Szeretetház-Egyesületet, amelynek keretében zsidó kórház is működött, és ez a tiszteletreméltó rabbi nevét viselte, illetve dr. Török Béla primarius volt az igazgatója (Frenkel-Šomljo 124). Dr. Singer Bernát rabbi felesége, Weltner Róza (1878–1930) volt. Gyermekeik Singer Vladislav (1902. június 15.–?) és dr. Sekelj Mirko /Singer/ (?–1932. március 15.), aki orvosként és cionistaként (JELIĆ 1994: 38), továbbá jó néhány zsidó egyesület alapítójaként vált ismertté.

ÖSSZEGZÉS

Singer Bernát rabbi Szabadkára való érkezése fontos történelmi eseménynek tekinthető, mivel ugyanabban az időben nyílt meg a helyi zsinagóga. A rabbi széleskörű kulturális és társadalmi aktivitásának köszönhetően a város Magyarországon ezen részének fontos társadalmi központjává vált.

IRODALOMJEGYZÉK

- FRENKEL-ŠOMJO, Olga 1970. Istorija jevrejske bolnice “Dr Singer Bernat” u Subotici. In: *Jevrejski almanah, 1968–1970*. Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd
- HORVAT, Jožef 2002. Slobodni zidari u Subotici, In: *Rukovet*, 9–12.
- IVÁNYI, István 1892. *Szabadka szabad királyi város története*. 2. rész, (k. n.), Szabadka,
- JELIĆ Dušan 1982. *Prilog za izučavanje subotičkih Jevreja*. Beograd (kézirat)
- JELIĆ, Dušan 1994. Kratak pregled istorije subotičkih Jevreja i njihovog doprinosa razvoju grada. In: *Rukovet*, 4–5.
- KÁICH, Katalin 1979. *Szabad liceumok Bácskában és Bánátban*. Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék
- KLEIN, Rudolf 2013. *A szabadkai zsinagóga*. Zsidó Hitközség, Szabadka
- KRIM, Kit (szerk.) 1990. *Enciklopedija živih religija*. Nolit, Beograd
- MAĐAR, Laslo 1988. Razvoj grada i njegova arhitektura. In: *Rukovet*, 7–9., 199.
- MARTINOVIĆ-CVIJIN, Kata 1988. Subotički opus Komora i Jakaba. In: *Subotičke novine*, Subotica
- PEJIN Attila 2003. *A zentai zsidóság története*. Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta
- RAJ Tamás 1999. 100 + 1 jiddis szó, Zsidóságismeret új megközelítésben, Makkabi, Budapest
- UNTERMAN, Alan 1999. *Zsidó Hagományok Lexikona*, Helikon Kiadó, Budapest

INTERNETES FORRÁS

<https://suistorija.wordpress.com/i-sin-subotickog-rabina-dr-bernata-singera-je-studira-na-pravnom-fakultetu/>

Appendices for Rabbi Bernat Singer's Biography

The study represents a new approach on the life and work of Bernát Singer, one of Subotica's best-known rabbis. We can be grateful as well as for his role in opening the new synagogue, well-known for its stunning beauty. In the first two decades of the twentieth century Rabbi Bernát Singer took

part in several major cultural and social initiatives that thoroughly determined the social life of Subotica.

Keywords: rabbi, synagogue, Subotica, religious orientation, social activity

Prilozi za biografiju rabina Bernata Singera

Istraživanje daje jedan novi uvid u život i delo Bernata Singera, jednog od najpoznatijih subotičkih rabina. Njemu možemo da zahvalimo među ostalima i otvaranje nove subotičke sinagoge zapanjujuće lepote. Tokom prve dve decenije dvadesetog veka, rabin Bernar Singer učestvovao je u pokretanju mnogih velikih kulturnih i društvenih inicijativa koje su trajno obeležile društveni život Subotice.

Ključne reči: rabin, sinagoga, Subotica, religijsko opredeljenje, društvena delatnost

Beérkezés időpontja: 2018. 09. 28.

Elfogadás időpontja: 2019. 08. 26